G-HIS
ANON
1992

GENOCIDE

24 april

armenië

nederland

GENOCIDE

4 mei

manifestatie

Nederland-Armenië Manifestatie

Armenië door de tranen heen

een Saluut ...

Gegroet, Kinderen van Armenië, of moet ik zeggen: een Saluut aan julie, resten van het Armeense volk. Ik kom van ver - van een heel verre verte.

Ik kom van Der el Zor en zijn brug, waar 300.000 Armeniërs overheen trokken; van hen overleefden slechts 1.500 vrouwen en wezen.

Ik kom van Osmaniye, van waar, als stortregens, 60.000 Armeniërs kwamen; onder zweepslagen werden ze voortgedreven van berg naar berg.

Ik kom van Bozanti over de weg vol gevaren naar Tarsus, waar pasgeboren Armeense kinderen her en der onder de pijnbomen liggen, achtergelaten door hun moeders; onder onze eigen ogen werden ze tot voedsel voor jakhalzen en honden.

Ik kom van de gevloekte woestijnen die zich uitstrekken van Aleppo tot Der el Zor; tienduizenden Armeniërs leefden er drie jaar onder tentdoeken en crepeerden er aan koorts, typhus en cholera.

Ik kom van Sebil, waar ouders van honger omkomen en hun kinderen verkopen aan de hoogste bieder; voor zestig 'para'[1] werden tienjarige meisjes verkocht.

Ik kom van Syria, waar meer dan 100.000 Armeniërs hun God verloochenden; hun dreigde de vernietiging.

---

[1] Turkse munt

Ik kom van Hama, Homs, Meskene, Hammam, Miadin, Elbuseray, Sultaniye en Konya, waar rond 40.000 Armeense wezen nog 'moeder' roepen; ze roepen vanachter de tralievensters in Turkse huizen.

Ik kom van die helse gronden van de holocaust, waar mannen als Zohrab, Agnooni, Khajag, Zartarian, Siamanto, Varoujhan, Sevag, Daghavarian, en een veelheid aan anderen waren, de intelligentsia van een heel volk; ze werden verminkt en afgeslacht in de handen van de waardige zonen van Tamerlane en Genghis Khan.

Een Saluut breng ik jullie, armzalige overlevenden van het Armeense volk.

November, 1918 *Yervant Odian*

De bovenstaande tekst schreef Yervant Odian (1869-1926), een vooraanstaande Armeense auteur, in november 1918, op de eerste dag van zijn aankomst in Istanbul na een driejarige ballingschap.

Het 4 Mei-Projekt uit Groningen en

het Volksmuziekensemble van het Komitasconservatorium uit Jerevan

presenteren:

Armenië door de tranen heen

Concertdata

vrijdag 24 april	20.30 uur - Paradiso Amsterdam
zaterdag 25 april	20.30 uur - Gereformeerde Kerk Winsum
dinsdag 28 april	20.00 uur - Muziekcentrum Enschede
zondag 3 mei	15.00 en 21.00 uur - Paradiso Amsterdam
maandag 4 mei	21.00 uur - Oosterpoort Groningen
woensdag 6 mei	20.15 uur - de Flint Amersfoort

Programma

I **Armeense volksmuziek van diverse componisten**
Volksmuziekensemble van het Komitasconservatorium uit Jerevan
dirigent: Norair Davitian

PAUZE

II **8 Volksliederen van Komitas voor koor (a capella)**
Koor van het 4 Mei-Projekt uit Groningen
dirigent: Frank Deiman

III **Oratorium ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de Armeense genocide in 1915 - Khatchatour Avedissian**
Volksmuziekensemble van het Komitasconservatorium uit Jerevan
Koor van het 4 Mei-Projekt uit Groningen
dirigent: Michael Avedissian

INLEIDING OP HET PROGRAMMA

In 1992 worden de concerten van het 4 Mei-Projekt uitgevoerd in het kader van de Nederland-Armenië-manifestatie die van 24 april tot en met 4 mei 1992 wordt georganiseerd door de Stichting Ararat en Paradiso uit Amsterdam en de Vereniging 4 Mei-Projekt uit Groningen.

1915

In 1915 vonden vele honderdduizenden, mogelijk zelfs 1,5 miljoen Armeniërs de dood als gevolg van deportaties en moordpartijen, georganiseerd door de toenmalige Turkse regering.

De Armeniërs woonden reeds voor het begin van de jaartelling in het gebied ten zuid-westen van de Kaukasus en de regio die nu het oosten van Turkije vormt. Dit gebied, centraal gelegen tussen Europa en Azië, kende vele aanvallers en veroveraars. Toen het grootste gedeelte van Armenië rond 1500 door de Osmaanse Turken werd veroverd, waren de Armeniërs op veel plaatsen een christelijke minderheid tussen moslims geworden.

In de negentiende eeuw kwamen de Armeniërs onder nieuwe culturele invloeden. Het noordelijke gedeelte van het Armeense gebied werd veroverd door Rusland en kwam binnen de Russische invloedssfeer. In Turkije verkregen West-Europese landen als Engeland en Frankrijk meer en meer invloed en macht; een deel van de Turkse Armeniërs die als christenen makkelijker aansluiting vonden bij westerse invloeden dan moslims, werd tot een culturele en economische voorhoede. Als gevolg daarvan vonden reeds in 1895-1896 omvangrijke pogroms op Armeniërs plaats. De islamitische bevolking meende dat de Armeniërs met behulp van westerse staten er op uit waren een eigen Armeense staat te vestigen. Een ideaal van een onafhankelijk

Armenië werd echter in die jaren door slechts kleine groepen revolutionairen nagestreefd. Turkijes verdediging tegen Europees imperialisme verschoof vanaf het einde van de negentiende eeuw van een vastklampen aan de islam naar actieve propaganda voor Turks nationalisme. Toen in 1914 de eerste wereldoorlog uitbrak, koos de Turkse regering de kant van Duitsland. Eén van de belangrijkste redenen was de hoop, een vereniging met de Turkse volkeren onder Russisch bestuur tot stand te brengen.

Niet lang na het begin van de oorlog begonnen acties tegen de Armeniërs. Op 24 april 1915 werden in Istanbul 254 Armeense intellectuelen gearresteerd en afgevoerd naar Anatolië. Zij vonden bijna allemaal de dood. In hetzelfde voorjaar werd de order gegeven dat alle Armeniërs gedeporteerd moesten worden, omdat zij zouden samenwerken met de Russische vijand. Mannen werden veelal niet gedeporteerd, maar ter plaatse gevangen genomen en omgebracht. Ouderen, vrouwen en kinderen werden daadwerkelijk verdreven. Te voet op weg gestuurd, zonder voedsel of verzorging, bereikten slechts weinigen het einddoel - concentratiekampen in de Syrische woestijn - waar wederom geen enkele verzorging wachtte en duizenden de hongerdood stierven. Onderweg werden op vele plaatsen massaslachtingen onder de gedeporteerden aangericht; vele deportatieroutes eindigden halverwege in massagraven.

Erkenning

Aan de Turkse verklaring dat de Armeniërs slechts tijdelijk uit de oorlogszone verwijderd werden, werd van het begin af aan weinig geloof gehecht. Immers, niet alleen de Armeniërs in het frontgebied, maar alle Armeniërs uit Anatolië werden gedeporteerd. De acties waren duidelijk meer gericht op de vernietiging van de Armeniërs, dan op hun veilige voortbestaan. Het lijkt er sterk op dat er in de visie van de toenmalige Turkse regering in het nieuwe Turkije geen plaats was voor Armeniërs.

In 1915 kwam met bruut geweld een einde aan de meer dan twintig eeuwen aanwezigheid van Armeniërs in West-Armenië. Een bloeiende cultuur werd vernietigd; de overlevende Armeniërs raakten verstrooid over de wereld.
De Armeniërs eisen zowel van de Verenigde Naties als van Turkije de erkenning dat er in 1915 sprake was van een volkerenmoord. Tot op heden is die erkenning er niet gekomen. De Turkse regering houdt vast aan dezelfde argumenten die in de Eerste Wereldoorlog gebruikt werden.

Armenië nu

Van de in totaal zeven miljoen Armeniërs leeft meer dan de helft verspreid over verschillende delen van de wereld. Zij staan voor de moeilijke opgave hun cultuur te bewaren en levend te houden. De hoop van de Armeniërs is de republiek Armenië. Armenië nu is een landje van 30.000 km^2, sinds 1991 onafhankelijk en onderdeel van het GOS. Economisch maakt het bijzonder moeilijke tijden door en het lijdt nog steeds onder de gevolgen van de aardbeving in 1988. Het is echter vooral in het nieuws door de bloedige oorlog met het naburige Azerbeidzjan. Na de openlijk uitgesproken wens van de Armeniërs in Karabach om zich bij Armenië aan te sluiten, woedt voortdurende strijd met Azerbeidzjan, dat het bestuur niet wil opgeven.
Het conflict rond Karabach, dat reeds vele honderden mensen het leven kostte en vele onschuldige burgers confronteerde met geweld en dood, lijkt van verre gezien vooral zinloos. Voor de Armeniërs heeft het echter grote betekenis: Armenië en Karabach zijn de enige overgebleven delen van het oude bewoningsgebied die de Armeniërs nog resten. Een verlies van Karabach zou, in de vrees van de Armeniërs, het totaal verdwijnen van Armenië een stuk naderbij brengen.
Het is pijnlijk om te constateren dat het beide landen tot op dit moment niet lukt om het conflict langs een niet-gewelddadige weg op te lossen. Ook in dit geweld worden mensen om het leven gebracht ómdat ze Azeri zijn of ómdat ze Armeniër zijn.

24 april en 4 mei

De Armeniërs in Armenië en in de rest van de wereld beschouwen de vierentwintigste april, de dag van de arrestaties in Istanbul, als een dag van herinnering aan de genocide van 1915. Voor Nederlanders is de vierde mei een dag van herinnering aan de slachtoffers van het fascisme.

In een multiculturele samenleving als de Nederlandse leven bevolkingsgroepen met verschillende historische achtergronden. In de geschiedenis van vrijwel iedere bevolkingsgroep waren er perioden waarin grote groepen mensen om het leven kwamen als gevolg van ideologisch bepaald, vaak racistisch, geweld. Die herinnering aan het geweld dat alle inwoners van Nederland in hun geschiedenis aantreffen zou ons moeten aansporen de handen ineen te slaan en gezamenlijk te streven naar een "dat nooit weer". De herdenking van de vierentwintigste april en de vierde mei in één manifestatie is een uiting van dat streven.

De concerten

De concerten die door het koor van de Vereniging 4 Mei-Projekt uit Groningen en het Volksmuziekensemble van het Komitas Conservatorium uit Jerevan gezamenlijk worden gegeven verwijzen op verschillende manieren naar "1915".

In de periode vóór 1915 legde de monnik Soghomon Soghomonian onder zijn priesternaam *Komitas* de volksliedjes van de Armeniërs vast. Het zijn liederen die een beeld geven van het 'gewone leven': liederen over de oogst, over de liefde en over de natuur. Voor wie bedenkt dat dat gewone leven in 1915 voor een groot deel werd weggevaagd krijgen deze liederen een bijzondere betekenis. Het Volksmuziekensemble en het 4 Mei-Projekt brengen acht liederen van Komitas ten gehore.

Daarnaast voeren zij het *Oratorium ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de Armeense genocide* uit, dat in 1985 werd gecomponeerd door Khatchatour Avedissian op een tekst van Ludwik Durian.

PROGRAMMA OP 24 APRIL

herdenking van de Armeense Genocide in 1915

PARADISO

Armeense volksmuziek van diverse componisten

VOLKSMUZIEKENSEMBLE VAN HET KOMITAS-CONSERVATORIUM UIT JEREVAN

dirigent:	NORAIR DAVITIAN	
solisten:	ARAKS MANSOERIAN	sopraan
	HOVHANES BADALIAN	tenor
	RUBEN MATHEWOSIAN	tenor
	ARZAS WOSKANIAN	tenor
	KARINE HOVHANISSIAN	canon
	ARARAT PETROSIAN	alt shevi

1. **Kharoena - Tsjinar es** - ***Het is lente - Jij bent als een tsjinar***
   Komitas

2. **Jes Siretsi** - ***Ik heb liefgehad***
   Volksliedje
   Margarit Shaninian - sopraan

3. **Dzjaratses patik-patik** - ***Mijn molen draait***
   Volksliedje
   Margarit Shaninian - sopraan

Programmawijzigingen voorbehouden

4. **Mokats harsner** - ***De bruid van Mok***

   Volksliedje

   Arzas Woskanian - tenor

5. **Artsaghi Kadjer** - ***Helden van Artejagh***

   Volksliedje

   Arzas Woskanian - tenor

6. **Perpetuum mobile voor canon en orkest**

   Avedissian

   Karine Hovhanissian - canon

7. **Anor**

   H. Berberian

   Araks Mansoerian - sopraan

8. **Tawigh** - ***Harp***

   Avedissian

   Araks Mansoerian - sopraan

9. **Jerevani djur** - ***Water van Jerevan***

   Avedissian

   Hovhanes Badalian - tenor

10. **Volkslied van Waspoerakan**

    Hovhanes Badalian - tenor

Programmawijzigingen voorbehouden

11. **Tagh Haidnutsian** - *Lied van de verschijning*

Avedissian

Ararat Petrosian - alt shevi

12. **Ow Hajots sarer** - *O, Armeense bergen*

Avedissian

Ruben Mathewosian - tenor

13. **Gyumerva hin faiton** - *Oude koets van Gyyumri*

Avedissian

Ruben Mathewosian - tenor

14. **Wortegh kudnem kez** - *Waar kan ik je vinden*

Avedissian

Hovhanes Badalian en Ruben Mathewosian - tenor

15. **Nino**

Volksliedje

Araks Mansoerian	sopraan
Hovhanes Badalian	tenor
Ruben Mathewosian	tenor
Arzas Woskanian	tenor

■ □ ■

PROGRAMMA OP 25 APRIL, 28 APRIL, 3 MEI, 6 MEI

I Armeense volksmuziek van diverse componisten

VOLKSMUZIEKENSEMBLE VAN HET KOMITAS-CONSERVATORIUM TE JEREVAN

dirigent:	NORAIR DAVITIAN	
solisten:	MARGARIT SHANINIAN	sopraan
	HOVHANES BADALIAN	tenor
	RUBEN MATHEWOSIAN	tenor
	ARARAT PETROSIAN	alt shevi
	KARINE HOVHANISSIAN	canon

1. **Ouverture voor orkest**
   Avedissian

2. **Jes Siretsi** - ***Ik heb liefgehad***
   Volksliedje
   Margarit Shaninian - sopraan

3. **Dzjaratses patik-patik** - ***Mijn molen draait***
   Volksliedje
   Margarit Shaninian - sopraan

4. **Perpetuum mobile voor canon en orkest**

   Avedissian

   Karine Hovhanissian - canon

5. **Jerevani djur** - *Water van Jerevan*

   Avedissian / Durian

   Hovhanes Badalian - tenor

6. **Volkslied van Waspoerakan**

   Hovhanes Badalian - tenor

7. **Tagh Haidnutsian** - *Lied van de verschijning*

   Avedissian

   Ararat Petrosian - alt shevi

8. **Ow Hajots sarer** - *O, Armeense bergen*

   Avedissian / Durian

   Ruben Mathewosian - tenor

9. **Gyumerva hin faiton** - *Oude koets van Gyyumri*

   Avedissian / G. Hovhanissian

   Ruben Mathewosian - tenor

10. **Wortegh kudnem kez** - *Waar kan ik je vinden*

    Avedissian

    Hovhanes Badalian & Ruben Mathewosian - tenor

11. **Nino**

Volksliedje

Araks Mansoerian	sopraan
Hovhanes Badalian	tenor
Ruben Mathewosian	tenor
Arzas Woskanian	tenor

PAUZE

Voor vervolg programma zie pagina 16.

PROGRAMMA OP 4 MEI

I Armeense volksmuziek van diverse componisten

VOLKSMUZIEKENSEMBLE VAN HET KOMITAS-CONSERVATORIUM UIT JEREVAN

dirigent:	NORAIR DAVITIAN	
solisten:	MARGARIT SHANINIAN	sopraan
	HOVHANES BADALIAN	tenor
	RUBEN MATHEWOSIAN	tenor
	KARINE HOVHANISSIAN	canon
	ANAHIT VALESIAN	canon
	ARARAT PETROSIAN	alt shevi
	GEVORK DABAGHIAN	duduk
	TIGRAN AMBARIAN	kleine bambir
	GEVORK PAPIKIAN	kleine bambir
	PETROS BULOOTIAN	grote bambir

1. **Kharoena - Tsjinar es** - ***Het is lente - Jij bent als een tsjinar***
   Komitas

2. **Jes Siretsi** - ***Ik heb liefgehad***
   Volksliedje
   Margarit Shaninian - sopraan

3. **Dzjaratses patik-patik** - ***Mijn molen draait***

   Volksliedje

   Margarit Shaninian - sopraan

4. **Toccate**

   Avedissian

   Karine Hovhanissian - canon

5. **Horovel**

   Volksliedje

   Hovhanes Badalian

6. **Pastorale**

   Avedissian

   Ararat Petrosian - alt shevi

7. **Tagh Haidnutsian** - ***Lied van de verschijning***

   Avedissian

   Ararat Petrosian - alt shevi

8. **Fragment van mis Patarakh**

   Jekmalian

   Gevork Dabaghian - duduk

   Tigran Ambarian - kleine bambir

   Gevork Papikian - kleine bambir

   Petros Bulootian - grote bambir

9. Verardartsir - *Kom terug*

   Horsepian

   Ruben Mathewosian - tenor

10. Sirus Ksepasem - *Ik zal op mijn geliefde wachten*

    Avedissian

    Ruben Mathewosian - tenor

11. Wortegh kudnem kez - *Waar kan ik je vinden*

    Avedissian

    Hovhanes Badalian & Ruben Mathewosian - tenor

PAUZE

Voor vervolg programma zie pagina 16.

II Acht volksliederen van Komitas voor koor (a capella)

KOOR VAN HET 4 MEI-PROJEKT

dirigent:	FRANK DEIMAN	
solisten:	ARAKS MANSOORIAN	- sopraan
	MARGARIT SHANINIAN	- sopraan
	RUBEN MATHEWOSIAN	- tenor
	HAN VOS	- bas

1. **Kharoena** - *Het is lente*

2. **Sareri Werow** - *Over de bergen*

3. **Jeri Jeri Jeri dzjan** - *Mijn geliefde*

4. **Khali Jerkh** - *Dorslied*
   Ruben Mathewosian - tenor

5. **Koesjn Ara** - *Met mijn kruik*

6. **Gna Gna** - *Ga weg!*

7. **Mer baghoeme Nernitsar** - *In onze tuin staat een granaatappelboom*

8. **Kerkrakhortsi jerkhe** - ***Lied van de arbeiders***

Araks Mansoorian	- sopraan
Margarit Shaninian	- sopraan
Ruben Mathewosian	- tenor
Han Vos	- bas

III Oratorium ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de Armeense genocide van 1915

VOLKSMUZIEKENSEMBLE VAN HET KOMITAS-CONSERVATORIUM UIT JEREVAN

KOOR VAN HET 4 MEI-PROJEKT

muziek:	KHATCHATOUR AVEDISSIAN	
tekst:	LUDWIK DURIAN	
dirigent:	MICHAEL AVEDISSIAN	
solisten:	ARZAS VOSKANIAN	- tenor
	ARAKS MANSOORIAN	- sopraan

Teksten

II Acht volksliederen van Komitas voor koor

ԳԱՐՈՒՆ Ա . . .

Գարուն ա, ձուն ա արելա
Վա՜յ, լե, լե, վա՜յ, լե, լե,
Իմ յարն ինձնից ա սառել:
Ա՜խ, չորնա, վա՜խ, ա՜յ յար,
Ջար մարդու լեզուն:

Teksten

II Acht volksliederen van Komitas voor koor

Het is lente

Het is lente, maar het sneeuwt

Waj, le, le [2]...

Mijn minnaar heeft me verlaten

Laat de boze tongen toch verstommen

[2] 'Waj le' is een jammerklacht

ՍԱՐԵՐԻ ՎՐՈՎ

Սարերի վըրով գընաց,
Յա՜ր, յա՜ր,
Արոտով, արոտով,
Յարիս կարոտով.
Իմ յարը խըռռով գընաց.
Յա՜ր, յա՜ր,
Մընացիր. մընացիր,
Ձինվոր գընացիր,

ԵՐԻ, ԵՐԻ, ԵՐԻ ՋԱՆ

Էս գիշեր լուսը տեսա,
Երի, երի, երի ջան,
Իմ յարը դուսը տեսա,
Երի, մարալո՜ ջեյրան.
Ելել էր ուխտ էր գալի,
Երի, երի, երի ջան,
Հրացանը ուսը տեսա:
Երի, մարալո՜ ջեյրան:

Over de bergen

Over de bergen is mijn liefste weggegaan
Het gras is verdord en het is winter
Ik mis hem, die mij het liefste was
Ach liefste, onze band is verbroken
Je was maar zo kort bij mij
Je bent gebleven tot je in het leger ging.

Mijn geliefde

Vannacht heb ik licht gezien
Jeri Jeri Jeri dzjan[3]
Ik zag mijn lief buiten staan
Mijn mooiste, mijn liefste
Hij stond verzonken in gebed
Ik heb hem gezien met een geweer over zijn schouder
Jeri, mijn mooi, mijn hert ...

Jeri Jeri Jeri Dzjan

[3] 'Jeri dzjan' - mijn geliefde

ԿԱԼԻ ԵՐԳԸ

Արի, արի, ֆէ մատաղ, հո եզը, ջան.
հոռովել հո, հո ջան, հո ջան, հո ջան.
Հաջանը դարման արա, պռերե հոմ,
Պռե, պռերե հոմ , պռե, պռե հո ջան
Ջան աղբեր ջան, հո , հո
Թոլ արա եզո ջան , աղբեր.
Դե սիրուն ել , ել , ել , ել
Դե տոկան ել , ել , ել , ել
Դե սեվո ել , ել , ել , ել ,հո

Հոլ արա գոմեշ ջան ,
Թոլ արա գոմեշ ջան , հո.

Dorslied

Horolo lo lo

Kom! kom! want ik ben overgeleverd aan jou

Mijn beste os, nog een poging!

Stamp de schoven graan fijn om stro te maken

O beste os, nog een poging

Braaf beest, liefje

Mijn hartje, mijn broer!

Doe het rad draaien, lieve os, mijn broer!

Kom, mijn vreugde, vooruit!

Kom, flinkerd, vooruit!

Kom, zwartje, vooruit!

ԿՈՒԺՆ ԱՌԱ

Կուժն առա, ելա սարը,
Չըգտա ֆիդան յարը.
Ֆիդան յարը ինձ տըվեք,
Չըֆաշեմ ահ ու զարը:

Մեծ սարի հովին մեռնեմ,
Շեկ տըղի բոյին մեռնեմ.
Մի տարի ա չեմ տեսել,-
Տեսնողի աչքին մեռնեմ:

Բըլբուլը դարի վերա,
Խընձորը ծառի վերա.
Սիրած սիրածին տայինՙ
Ջոր գետնին, ֆարի վերա:

ԳՆԱ ԳՆԱ

Գը՛նա, գը՛նա, ոտիդ եմ, հա՛, հա՛, հա՛, հա՛,
Սարին օ՛, յա՛ր Ջան, յարին օ՛, յա՛ր Ջա՛ն,

Կարմիր խնձոր գոտիդ եմ,
Սարին օ՛, յա՛ր Ջան, յարին օ՛, յա՛ր Ջա՛ն:

Դու ինձ այստեղ չես թողնի, հա՛, հա՛,հա՛ հա՛,
Սարին օ՛, յա՛ր Ջան, յարին օ՛, յար Ջա՛ն:

Met mijn kruik

Met een kruik ging ik naar de bergen
Ik heb mijn minnaar niet gevonden
Geef me mijn jonge strijder terug
Want ik wil niet meer bang zijn

Ik houd van de frisse wind van de hoge berg
En ik houd van mijn blonde liefste
Ik heb hem al een jaar niet gezien,
Wie hem zag zal ik de ogen kussen.

De nachtegaal rust op een berg
De appel hangt aan de boom
Geef de liefde terug aan de geliefden
Op de rotsen of in het zand

Ga weg!

Ik lag aan je voeten,
o liefde, zo groot als de bergen
Ik ben als de rode gordel
om het middel van mijn geliefde.

Ga weg, want ik kan je niet los laten
Ik moet je volgen, waar je ook gaat.

ՄԵՐ ԲԱՂՈՒՄԸ ՆԸՌԻ ԾԱՌ

Հո՛դալլո ջան, հո՛դալլո, հո՛դալլո ջան, հո՛դալլո,
Հո՛դալլո ջան, հո՛դալլո, դա՛լալլո ջան, դա՛լալլո:
Մեր բաղումը նըռնի ծառ,
Հո՛դալլո ջան, հո՛դալլո,
Խընձոր թալեմ արի տար,
Դա՛լալլո ջան, դա՛լալլո,
Սարի լանջը հովել է,
Հո՛դալլո ջան, հո՛դալլո,
Երնեկ էսօր մեկ էլ գար,
Դա՛լալլո ջան, դա՛լալլո:

Ո՞ր պարտեզը, ո՞ր պարտեզը չունի ծառ,
Ո՞ր տընկին է, ո՞ր տընկին է չունի բար,
Վայրի թըռչուն, վայրի թըռչուն դառել ես,
Ջու՛ր ես թըռել, ուր ես թըռել, չունիս յար:
Հո՛դալլո ջան, հո՛դալլո ջան, հո՛դալլո,
Դա՛լալլո ջան, դա՛լալլո, ջան, դա՛լալլո:
Կանաչ արտը, կանաչ արտը հաց տարա,
Յարիս տեսա, յարիս տեսա ետ դառա:
Էն ի՛նչ հուր էր, էն ի՛նչ հուր էր արևի,
Սիրտըս հալավ, սիրտըս հալավ ու վառավ:
Հո՛դալլո ջան, հո՛դալլո, դա՛լալլո ջան, դա՛լալլո:
Հո՛դալլո ջան, հո՛դալլո, դա՛լալլո ջան, դա՛լալլո:

In onze tuin staat een granaatappelboom

Hallo mijn liefste

In onze tuin staat een
granaatappelboom
Ik gooi een appel
en jij vangt 'm
Ik zal rusten aan de voet
van de berg
Als hij vandaag bij me komt
zal ik gelukkig zijn

Welke tuin heeft geen boom
een kleine boom draagt geen vrucht
Een wilde vogel was jij
Waarom ben je gevlucht
en waar naartoe
Jij hebt geen lieveling

Hallo mijn liefste
Naar groene weidevelden ben ik gegaan
Ik heb brood meegenomen
en mijn lieveling gezien
Ik ben teruggegaan
Vurig was hij als een zon
Mijn hart brandde en smolt
Hallo mijn liefste

ԵՐԿԱԳՈՐԾԻ ԵՐԳԸ

Հո , օրհնեալ է Աստված, հիշեալ է Աստված, հո.
Պրերէ գոմեշ , հո-օ-հօյ.
Առ հա գոմեշ հօ , հօյ , հօ
Տար հա գոմեշ հօ , հօյ

Լուսը լուսացավ հա ,հա , հա
Փառ ֆեզ Տեր , ֆարին շատացավ հէ, հէ, հօ
Պրերէ ջան , հօ պռօրօհօ , պրիվ գի ջան
Հոռոլ , այ , հոռոլ , այ , ֆեզ մատաղ
Ծիմալ ջան , հոռոլ այ ֆեզ մեռնիմ
Տոկան ջան , հոռոլ այ, հոռոլ.
Հոյ դուս ելավ հո-ա , հոյ դուս ելավ հո-ա
Հոյ դուս ելավ հո-ա.
Հո ռո, հոռո, հո ռո, հո ռո հո.
Հոյ ռավելա հոա, հոյ ռավելա հո-ա
Հո ռո, հո ռո, հո, հո ռո, հո ռո հո.
Հո դուս ելավ հո

Lied van de arbeiders

Gezegend is God
Geprezen is God
Hup buffel! Vort!
Neem, trek, hu!
De dag breekt aan
Dank zij u gebracht, Heer!
Ons uur is gekomen
He! ho! joho!

Buffel, mijn leven behoort jou toe
Ik wil voor je sterven
Als de ossehoedster slaapt
Sta op boeren, laat de ploeg zijn werk doen

Hup, vooruit!
Het rad kreunt
De ploeg is vertrokken
Daar is hij
De ploeg is vertrokken

III Oratorium ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de Armeense genocide in 1915

ՏԱՂԵՐԳՈՒԹՅՈՒՆ

Հույսի համար ապրող եղանիմ,
Կամեցանիմ մեզ տեր լինի բարին,
Զարին հաղթող ուժով
Լինի բարին:

Սակայն եկան դաժան հողմեր
Հալածող ու չար:
Չեղավ մի հույս, չեղավ մի ճար,
Դարձանիմ անտուն, օտար ճամփեիմ մաշող.
Հույսի համար ապրող եղանիմ: Հեյ.

Ո՞վ էր տեսել առնեն մարդուց
Ե՛վ տուն, և՛ տեղ, և՛ հայրենիմ...
Առան մեզնից սրով հրով,
Մահով առան այդ վայրենիմ:

Բայց չի մարում մեր հույսը վառ,
Լուսանում է ամեն խավար:
Լուսանում է ամեն խավար:

III Oratorium ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de Armeense genocide in 1915

Deel 1

Wij leefden voor het licht en
verlangden dat goedheid altijd ons deel zou zijn.
Goedheid zal ons kracht geven
om het slechte te overwinnen
Maar er kwamen zware stormen die slavernij brachten.
We hadden geen hoop, waren hulpeloos en werden
dakloos.

Wij leefden voor het licht en
verlangden dat goedheid altijd ons deel zou zijn.

Wie heeft dit gezien?
De mensen, huizen, woonplaatsen en
moederland werden ons ontnomen.
Met sabels, vuur en dood namen de barbaren alles af.

Maar onze stralende hoop zal niet sterven
en zal elke duisternis verlichten.
Onze duisternis zal verlicht worden.

ՏԱՂ ՍԻՐՈ

Թե աշխարհում սեր չլիներ
Վարդ չէր բացվի ցողը վրան,
Աչք չէր թացվի շողը վրան,
Թե աշխարհում սեր չլիներ:

Ա՜խ, այն սիրտը, որ սեր ունի,
Անուշ տանջող հույսեր ունի,
Հազար աստղի լույսեր ունի:

Թե աշխարհում սեր չլիներ,
Կարոտ դարձած հազար տարի,
Քեզ սրտիս մեջ չէի պահի,
Թե աշխարհում սեր չլիներ:

Ա՜խ, այն սիրտը, որ սեր ունի,
Անուշ տանջող հույսեր ունի,
Հազար աստղի լույսեր ունի: Հե՜յ

Deel 2

Solo:

Als er in de wereld geen liefde zou zijn,
zou de roos, bedekt met dauw, zich niet openen
en zouden de ogen niet met een zonnestraal open gaan
als er in de wereld geen liefde zou zijn.
Ach, een hart dat liefde kent, heeft lieflijke hoop,
heeft licht van duizend sterren.

Als er in de wereld geen liefde zou zijn,
zou de vlucht vogels niet samen vliegen
en zouden de maan en sterren ons niet roepen
Als er in de wereld geen liefde zou zijn

Koor:

Als er in de wereld geen liefde zou zijn
zou ik deze duizend jaren van gemis
niet in mijn hart voelen
als er in de wereld geen liefde zou zijn.
Ach, een hart dat liefde kent, heeft lieflijke hoop

Solo

Ach, een hart dat liefde kent,
heeft lieflijke hoop,
heeft licht van duizend sterren

ՐՈՐՈՑԱՑԻՆ

Գիշեր իջավ, շողաց լուսին,
Ելան հովերն ալիֆ-ալիֆ...
Վարդ է ծաղկել ֆո երեսին,
Իմ մինուճար անուշ բալիկ:

Որո՛ր, որո՛ր, որո՛ր տղա՛ս,
Որոր ասեմ շուտ մեծանաս,
Որ շուտ դառնաս օջախի ծուխ,
Դու իմ երազ, արև իմ թուխ:

Իմ սերն է միշտ ֆեզ պահապան,
Ոչ մի չար ճեռֆ ֆեզ չի հասնի,
Դու ես միակ հույսիս ճամփան
Դու իմ անմեղ դու իմ ազնիվ:

Որո՛ր, որո՛ր, որո՛ր տղա՛ս,
Որոր ասեմ շուտ մեծանաս,
Որ շուտ դառնաս օջախի ծուխ,
Դու իմ երազ արև իմ թուխ:

Հայրը պանդուխտ, հայրը հեռու,
Աստված գիտե թե ուր է նա
Ոչ մեկը մի լուր չի բերում,
Նրանց կարոտ սիրտը հովանա...ա...

Որո՛ր, որո՛ր, որո՛ր տղաս,
Որո՛ր ասեմ շուտ մեծանաս,
Որ շուտ դառնաս օջախի ծուխ,
Դու իմ երազ, արև իմ թուխ: որո՛ր

Deel 3

Solo:

De nacht is gevallen en de maan begint te schijnen.
De wind waait met vlagen.
In je gezicht is de roos ontloken
mijn enige, lieve kleine.

Oror[4], mijn zoon
ik zeg oror, want al gauw zul je groeien
en hoeder van de familie zijn.
Jij zult het vuur zijn

Koor:

Mijn liefde zal je beschermen
geen kwade hand zal naar je reiken.
Jij bent mijn enige hoop
mijn onschuldige, mijn eerlijke.

Oror, mijn zoon
ik zeg oror, want al gauw zul je groeien
en hoeder van de familie zijn.
Jij zult het vuur zijn.

Vader is weg, vader is zo ver
God weet waar hij is
Niemand brengt ons nieuws van hem
opdat het vurige gemis in onze harten tot bedaren komt.

---

[4] oror - suja

ՏԱՂ ՊԱՆԴԽՏՈՒԹՅԱՆ

Մեր սարերից, տանից հեռու
Պանդուխտ եմ ես մենակ, մոլոր,
Ա՜խ, ոչ ոք ինձ լուր չի բերում,
Ցավն է պատել սիրտս բոլոր:

Մեր տան շեմին մայրս անուշ
Իմ ճամփին է նայում անվերջ,
Քանի մայիս, քանի գարուն
Թառամեցին իմ սրտի մեջ:

Ջահել կինս օրորոցին
Լուռ շաղում է աղի արցունք,
Թե ու՞ր եմ ես, որ աշխարհում
Հավքերին է նա հարցնում:

Ver van onze berg, ver van mijn thuis
ben ik eenzaam.
Ach, niemand brengt mij nieuws.
Heel mijn hart is vol pijn.
In mijn huis kijkt mijn lieve moeder
over de weg, eindeloos.
Hoeveel lentes zijn in mijn hart stil verdord.
Mijn jonge vrouw huilt zoute tranen boven de wieg
en vraagt de vlucht vogels
waar ik ben, in welke wereld.

ՍՊԱՍՈՒՄ

Հոնքերդ սև են
Թուչնակի թև են,
Աչքերդ վառ-վառ,
Երկու արև են....

Ա՛խ քանի տարի չես գալիս,
Չես գալիս, չես գալիս յա՛ր:
Հավքերի պես դու արի
Գարուն բեր, գարուն բեր, յա՛ր:

Ծողն արել եմ թել,
Գործել եմ վարդեր,
Քո հետու, հետու ճամփին եմ փռել,
Ոչ մի աղունիկ մենակ չի,
Մենակ չի, մենակ չի, յա՛ր...

Ամեն մն վարդ, ծաղիկ ծաղիկ շող ունի,
Ծող ունի, շող ունի, յա՛ր:

Քեզ շատ եմ կանչել, ու՞ր ես,
Ու՞ր ես, հերիք տանջես,
Արի՛, արի՛, յա՛ր:

Հույս տվիր, լուր տուր ինձ,
Ու՞ր ես, ու՞ր ես, հերիք ինձ տանջես,
Արի՛, արի՛, յա՛ր:

Ա՛խ, քանի տարի չես գալիս,
Չես գալիս, չես գալիս, յա՛ր,
Հավքի պես դու արի, գարուն բեր,
Գարուն բեր, գարուն բեր, յա՛ր:

Deel 5

Solo:

Je wenkbrauwen zijn zwart
als de vleugels van een kleine vogel.
Je ogen stralen als de zon.
Ach, hoeveel jaren ben je al weg, mijn liefste.
Kom, als een vlucht vogels en breng de lente,
breng de lente, liefste.

Koor:

Ik weef draden van een zonnestraal,
vlecht ze tot rozen en heb ze voor
jou, die zo ver weg bent, uitgestrooid.
Er is geen duif alleen, niet alleen, liefste
en elke roos heeft een gloed.

Vele malen riep ik je
waar ben je, waar ben je
Mijn lijden heeft lang genoeg geduurd
Kom, kom liefste.
Je beloofde me nieuws.
waar ben je, waar ben je liefste.
Dit lijden is genoeg geweest, kom liefste

Ach, hoeveel jaren ben je niet gekomen, liefste.
Als een vlucht vogels zul je de lente brengen.
Kom liefste

ԽՐԱՏԱԿԱՆ

Ո՞վ է տեսել առնեն մարդուց
Եվ տուն, և տեղ, և հայրենիք,
Առան մեզնից սրով, հրով,
Մահով առան այդ վայրենիք:

Բայց չի մարում մեր հույսը վառ,
Լուսանում է ամեն խավար,
Լուսանում է ամեն խավար:

Deel 6

Wie heeft dit gezien?
De mensen, huizen, woonplaatsen
en moederland werden ons ontnomen.
Met sabels, vuur en dood namen de barbaren alles af.

Maar onze stralende hoop zal
niet sterven en zal elke duisternis verlichten.
Onze duisternis zal verlicht worden

ՀԱԶԱՐԱԹԵՎ ՀԱՑԱՍՏԱՆ

Կառուցել ես շեն ու տաճար,
Կառուցող ես եղել միշտ,
Թեև բանդող ոսոխդ չար
Քեզ բերել է հազար վիշտ:

Բայց դու որպես լույսի ճամփորդ՝
Կամքով եղել ես հաստատ,
Միշտ եղել է երազդ հորդ,
Դու երազող Հայաստան:

Դու Մաշտոցի հանճարեղ գիր,
Ավարայրի բաջ Վարդան,
Կանչող կռունկ մեր տարագիր,
Դու և՛ ակոս, և՛ գութան:

Դու պատմության լուսեղեն դաս,
Մեր հավատի սուրն արդար,
Ունես ճեռքիդ արևի թաս,
Կենաց երկիր Հայաստան:

Հիմա բացել թևերը բո,
Որպես արծիվ ես ճախրում,
Արև բռնել հազար ճեռքով
Լուսաբացով ես ապրում:

Դու հնամյա և նոր հավետ,
Դու մեր կյանքի հուրն ես թանկ,
Հազար թևով ճախրում ես վեր,
Հազարաթև Հայաստան:

deel 7

Jij, geniale schrijver Masjtots[5] - jij Wardan[6], de held van Avaraj[7]
de kraanvogel roept, de eenzame die ver weg is -
jij bent de ploeg en de vore.

Jij, stralende les uit de geschiedenis,
gerechtigheid, sabel van ons geloof.
Je houdt in je hand een grote kelk
om een dronk uit te brengen op Hajasthan[8].

Jij maakte gebouwen, tempels, steeds was jij een bouwer
zelfs toen je vijand alles vernietigde en duizend maal droefenis bracht.

Jij bent als een zwerver die gaat waar het licht gaat
standvastig ben je.
Altijd was het je droom om groot te zijn, jij, dromend Hajasthan.

Nu spreid je je vleugels[9] en vliegt als een adelaar.
Je omvat de zon met duizend handen en leeft met het ochtendgloren.
Jij, oud en steeds weer nieuw jij bent belangrijk voor ons leven
je vliegt omhoog met duizend vleugels.
Hajasthan met duizend vleugels

---

[5] Masjtots - maker van het Armeense alfabet

[6] Wardan - naam van een Armeense koning

[7] Avaraj - Plaats waar Wartan gevochten heeft

[8] Hajasthan - de Armeense naam voor Armenië

[9] Hiermee wordt verwezen naar de diaspora

Composities

De oorsprong van Armeense muziek.

Dans, liederen en hymnen namen een belangrijke plaats in in de riten van het voor-Christelijke Armenië. Zo werd - en wordt nog steeds - de belangrijkste godheid voor het oude Armenië, Anahit (moedergodin) vereerd met zang en dans tijdens diverse feesten en (vruchtbaarheids)rituelen.

Muziek begeleidde ook het theater aan het hof van koning Tigranes de Grote (70 voor Chr.) en van diens zoon en opvolger Artavasad die zelf enkele klassieke drama's op zijn naam heeft staan. Al vroeg treffen we troubadours aan, de '*gusan*', die de Armeense muziek verspreidden. Na de christianisering werden de gusan echter in een kwaad daglicht gesteld. De Armeense christelijke kerk stond vijandig tegenover de seculiere muziek en christelijke schrijvers veroordeelden de 'bandeloosheid' van de gusan.

Ondanks de kerkelijke tegenwerking heeft de Armeense volksdans, volksmuziek en voordrachtskunst zich weten te handhaven en is zij minstens zo belangrijk als de Armeense liturgische muziek.

Volksmuziek en traditionele instrumenten

Binnen de Armeense volksliederen kunnen diverse genres onderscheiden worden. Zo zijn er de '*horovels*' (ploeg- en oogstliederen) waarin al sinds mensenheugenis de natuur en het landleven bezongen worden. Daarnaast zijn er de '*antuni*', liederen over heimwee en ballingschap, thema's die voor de Armeniërs niet uit hun bestaan zijn weg te denken. Als derde genre zijn er de liefdes- en bruiloftsliederen, terwijl er tenslotte nog liederen zijn die gezongen worden door de '*ashough*' (middeleeuwse benaming voor troubadour) waarin de avonturen van helden en koningen bezongen worden.

Bij de uitvoering van Armeense volksmuziek wordt gebruik gemaakt van traditionele instrumenten, zoals de kamancha (knieviool), de ud (een 6-snarige luit), de tar (tokkelinstrument in de vorm van een trapezium) de santour (soort cimbaal), de peloul (een lange fluit), de tutak of shevi (een kleine herdersfluit), de duduk (een blaasinstrument met dubbele riet), de zurna (een soort schalmei), de dhol (een handtrommel), de canon (een soort citer) en de bambir (staand strijkinstrument).

Komitas

Komitas leefde van 1869-1933. Hij was monnik, componist en musicoloog en interesseerde zich vooral voor volksmuziek. Al in zijn jeugd werd zijn belangstelling voor de Armeense volksmuziek gewekt en na een brede muzikale scholing in Georgië en Europa legde hij zich toe op het registreren van de Armeense muzikale traditie. Rondtrekkend door Armenië tekende hij veel volksliederen en volksmelodieën op. Daarnaast begon hij aan de ontcijfering van het oude Armeense notenschrift.
Komitas was een begaafd componist en een groot geleerde, op de hoogte van zowel de Europese muzikale tradities als die van het Midden-Oosten. Hij verzamelde meer dan 3000 Koerdische, Turkse en Armeense volksliederen en volksmelodieën en was de eerste niet-Europeaan die toegelaten werd tot de International Musical Society. Hij componeerde een mis, (liturgische) koralen, volksmuziek en composities voor orkest en solo-instrumenten.
Met zijn arrestatie in april 1915 door de Turkse autoriteiten kwam een einde aan zijn muzikale activiteiten. Hij werd gemarteld en een groot deel van zijn manuscripten werd verbrand. Uiteindelijk lukte het zijn Europese vrienden om hem naar Frankrijk te laten komen. Als gevolg van zijn ervaringen was hij niet meer in staat te componeren en heeft hij de laatste twintig jaar van zijn leven in een psychiatrische inrichting doorgebracht.
Hoewel veel van zijn manuscripten vernietigd zijn, is veel unieke muziek bewaard gebleven, die zonder Komitas verdwenen zou zijn.

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ
1869-1935

Khatchatour Avedissian

Avedissian werd in 1926 geboren in Shirak (Goumajri, tot voor kort Leninakan geheten). Hij studeerde compositie aan het conservatorium in Jerevan en geldt als één van de belangrijkste hedendaagse Armeense componisten. Zijn werk is sterk geïnspireerd door de Armeense folklore. Tot zijn composities behoren talloze Armeense liederen en volksdansen, maar ook symfonische werken. Bekende stukken van zijn hand zijn: 'Arpa mijn liefste', 'Alleen voor jou' en 'Water van Jerevan'. Khatchatour Avedissian is artistiek leider van het Volksmuziekensemble van het Komitas-conservatorium.

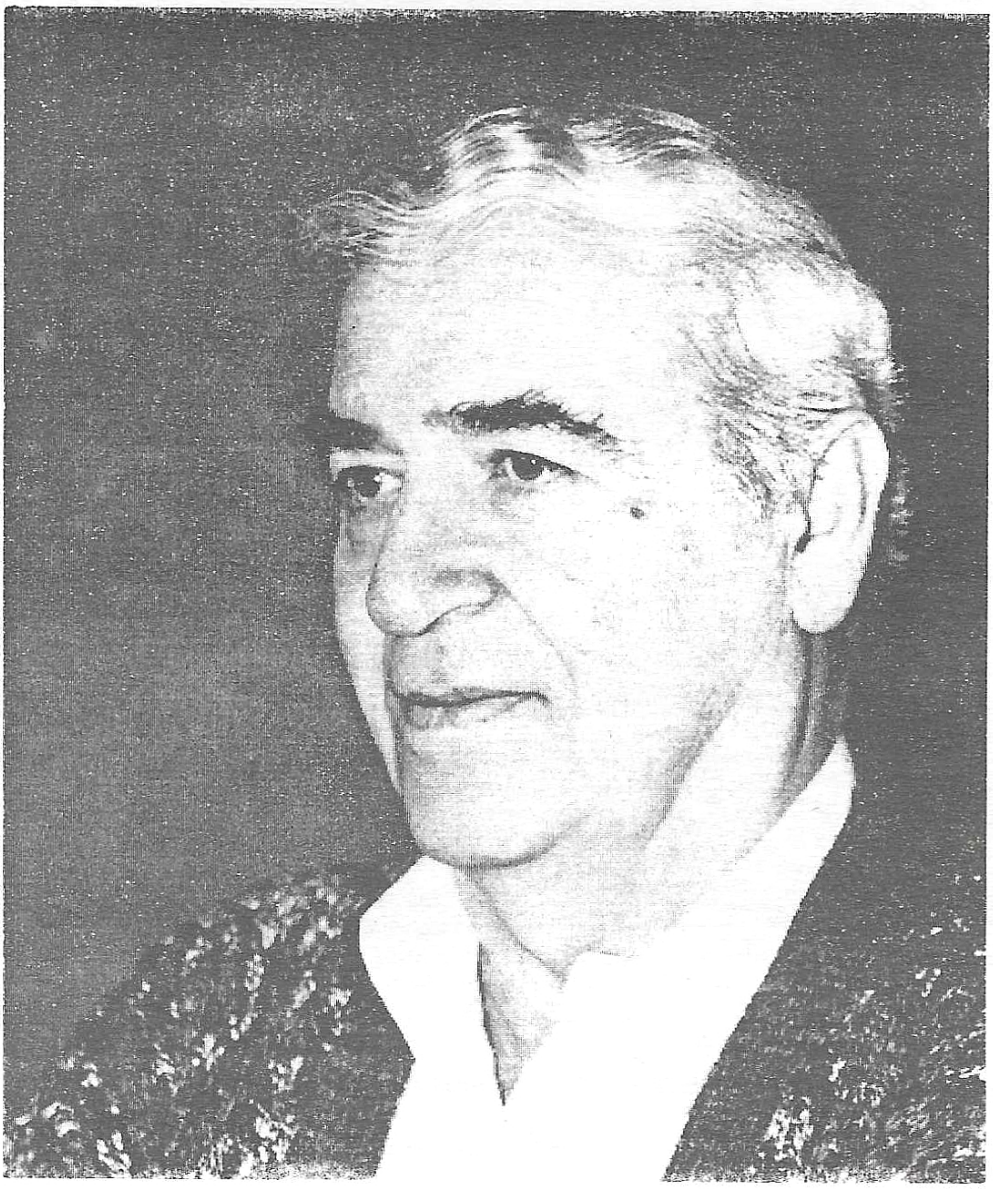

Ludwik Durian

Durian werd in 1933 geboren in Jerevan. Hij studeerde literatuur aan het Gorki-Instituut in Moskou. Sinds 1972 woont hij weer in Jerevan. Hij is dichter en publiceerde ongeveer 20 boeken en 200 liedteksten.

Regelmatig terugkerende thema's in zijn werk zijn religie, de bijbel, de Armeense situatie en de strijd voor de vrijheid. Al sinds 1968 werkt hij samen met Avedissian, voor wie hij 40 teksten schreef, waaronder een Requiem en het Oratorium.

Opvallend bij deze samenwerking is, dat Avedissian eerst de muziek componeert, waarna Durian de teksten schrijft.

Het Oratorium

De belangrijkste en tegelijkertijd meest omvangrijke compositie van Avedissian en Durian is het Oratorium, dat opgedragen is aan de slachtoffers van de genocide in 1915. Het idee voor een compositie ter nagedachtenis aan de slachtoffers leefde al jaren en kreeg in 1985 gestalte in de vorm van dit Oratorium. Het werk is geschreven voor koor en solisten en voor een orkest met een bezetting van traditionele Armeense instrumenten.

De première vond in 1985 plaats in Armenië, tijdens de herdenking van de slachtoffers uit 1915. Avedissian oogstte met dit werk veel waardering.

Met dit Oratorium geeft de componist uitdrukking aan het verdriet, het verlangen naar een eigen land en de vastbeslotenheid op te komen voor de bescherming van de eigen identiteit.

Het Oratorium wordt met dit concert voor het eerst in het buitenland ten gehore gebracht.

Uitvoerenden

Het Volksmuziekensemble

Het Volksmuziekensembe is verbonden aan het Komitas-conservatorium van Jerevan dat is opgericht in 1926. De afdeling Traditionele Muziekinstrumenten werd in 1978 geopend. Verantwoordelijk voor de oprichting en de leiding van deze nieuwe afdeling is de componist professor Khatchatour Avedissian. Op deze afdeling doceren beroemde musicologen en zangers als Khatchatour Avedissian, Hovhannes Badalian, Rubin Matteossian, Djivan Kasparian, Angela Atabekian, Arzas Voskanian. Hun studenten hebben herhaaldelijk meegedaan aan internationale concoursen, waarvoor zij verschillende onderscheidingen hebben ontvangen.

Het creatieve gezicht van de afdeling wordt bepaald door het grote orkest, dat uit meer dan tachtig musici bestaat. Dit orkest staat onder leiding van het drietal Khatchatour Avedissian, Norair Davitian en Michael Avedissian. Het repertoire van het orkest is rijk aan oratoria, concerten, suites en bewerkingen van volksliederen en dansmuziek. Het orkest heeft met dit repertoire vaak opgetreden in verschillende landen. Onlangs keerde het terug uit Frankrijk, waar het deel nam aan het Armeens Toonkunst Festival te Duan (Normandië).

Vierentwintig musici uit dit orkest zullen naast de concerten met het 4 Mei-Projekt een aantal eigen programma's brengen met Armeense volksliederen en dansen. Zo zullen ze op 24 april optreden in Paradiso in Amsterdam, in het kader van de Armeense herdenking van de genocide in 1915. Op 26 april treden ze op in RASA te Utrecht en op 5 mei geven ze een concert in de A Kerk in Groningen.

Het koor van het 4 Mei-Projekt

Het koor van het 4 Mei-Projekt telt dit jaar ruim 70 amateur-zangers en -zangeressen. Voor dit programma is het koor versterkt met enkele solisten van het Volksmuziekensemble uit Jerevan. Sinds 1979 heeft het koor vrijwel ieder jaar rond 4 mei een aantal concerten gegeven.

Vanaf 1986 staat het koor onder leiding van Frank Deiman. Deze studeerde piano bij Pierre Ruhlmann en koordirektie bij Kees Stolwijk aan het Twents Conservatorium in Enschede, waar hij in 1982 afstudeerde. Hij dirigeert vanaf zijn zeventiende verschillende koren zoals een jongerenkoor, een strijdliederenkoor, een arbeiderszangvereniging en een oratoriumkoor. Ook schreef hij muziek bij enkele theaterstukken: "Het Twents Paradijs" (1985), "Blut am Hals der Katze" (1987), "Peer Gynt" (1991). Hij is pianist in de begeleidingsgroep van Willem Wilmink, Quasimodo. Tegenwoordig is hij, behalve van het 4 Mei Projekt, dirigent van het Koninklijk Winterswijks Mannenkoor (opgericht in 1883) en het kamerkoor Ex Arte uit Enschede.

Nederland-Armenič Manifestatie

De concerten van het 4 Mei-Projekt en het Volksmuziekensemble van het Komitas-Conservatorium vinden plaats in het kader van de Nederland-Armenië Manifestatie, georganiseerd door de Stichting Ararat, Paradiso en de Vereniging 4 Mei-Projekt. Naast de in dit programmaboekje beschreven concerten worden in het kader van de Nederland-Armenië Manifestatie de volgende activiteiten georganiseerd:

Lezingen

25 april prof. R. Hovanissian/Chr. J. Walker
20.30 uur Den Haag: Congresgebouw

26 april prof. R. Hovanissian/Chr. J. Walker
14.30 uur Amsterdam: Eggertzaal, Nieuwe Kerk

29 april "Armenič, overlevende uit een wreed sprookje"
20.00 uur Chr J. Walker/Edgar Hilsenrath
Groningen: Aula Academiegebouw, Broerstraat 5
In samenwerking met Studium Generale

1 mei Edgar Hilsenrath
15.00 uur Amsterdam: Vrije Universiteit, De Boelelaan 1105

Symposium

2 mei "Geschiedschrijving, Herinnering, Literatuur"
14.00 uur prof. Vahakan Dadrian, dr. Mihran Dabag,
Lea Kristin Platt, Edgar Hilsenrath
Amsterdam: Eggertzaal, Nieuwe Kerk

Films

Filmhuis Rialto, Amsterdam

24 april aanvang 18.00 uur - "Sans retour possible"
Serge Avedikian/Jaques Kebadian

25 april aanvang 15.00 uur - "Back to Ararat"
Peå Holmquist/Jim Downing/Suzanne Khadilian
(met een inleiding door Christopher J. Walker)

25 april aanvang 18.00 uur - "Sans retour possible"

26 april aanvang 18.00 uur - "Back to Ararat"

27 april aanvang 18.00 uur - "Sans retour possible"

28 april aanvang 18.00 uur - "Back to Ararat"

Simplon, Groningen

27 april aanvang 21.00 uur - "Back to Ararat"

USVA, Groningen

2 mei aanvang 20.30 uur - "De tango van onze jeugd"
Armeense speelfilm van Albert Mkrtitsian

Tentoonstelling

24 april t/m 29 mei - Stichting Ararat, Voetboogstraat 11, Amsterdam

Openingstijden: dinsdag - vrijdag 11.00 tot 17.00 uur
zondag 12.00 tot 17.00 uur
maandag en zaterdag gesloten

Een fototentoonstelling over het Armeense leven vóór 1915. Stadsgezichten, beelden van het dagelijks leven en familieportretten. Historische foto's van Armeniërs in het voormalige Ottomaanse rijk. Enkele van de in dit programma afgedrukte foto's zijn te zien op deze tentoonstelling.

De Stichting Ararat

De Stichting Ararat werd in 1979 opgericht en stelt zich ten doel de culturele identiteit van de groeiende Armeense gemeenschap te ontwikkelen en de integratie in de Nederlandse samenleving te stimuleren.

De Stichting ontplooit verschillende activiteiten om dit doel te bereiken. Zo beschikt zij over een eigen centrum dat als ontmoetingsplaats fungeert, waar onderwijs wordt gegeven en waar culturele activiteiten worden georganiseerd. Tevens bezit Ararat een documentatiecentrum met een gespecialiseerde Armenologische bibliotheek. Met haar activiteiten richt de Stichting zich niet alleen op de Armeense gemeenschap; zij probeert ook om de Armeense cultuur onder de aandacht van de Nederlandse samenleving te brengen.

In 1985 organiseerde Ararat een groot Armeens cultureel festival en in 1988 een manifestatie over muziek en dans in de diaspora. Ook werden een plaat en een CD van Avedissians "Oratorium ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de Armeense genocide van 1915" uitgebracht. De opbrengst daarvan was bestemd voor hulp voor de getroffenen van de aardbeving in Armenië.

Paradiso

Paradiso is ontstaan als exponent van de subcultuur van de jaren zestig. Paradiso's "subculturele" traditie die in hoge mate in muzikale en culturele manifestaties tot uiting komt, is tot op heden altijd een belangrijk aspect van het beleid geweest. Jaarlijks programmeert Paradiso zo'n 320 verschillende voorstellingen. Het aanbod bevat onder meer westerse en niet-westerse muziek, sociaal-politieke activiteiten, congressen, debatten, feesten, lezingen en culturele bijeenkomsten. Als belangrijkste concertgebouw voor de popmuziek vervult Paradiso door het pluriforme programmaaanbod ook internationaal gezien een voortrekkersrol voor de cultuur als geheel.

Paradiso streeft met haar programmering naar een zo groot mogelijke toegankelijkheid voor verschillende gebruikers. Daarnaast heeft het gelijkwaardig naast elkaar bestaan van programma's voor een publiek met verschillende culturele achtergronden impliciet tot gevolg dat men kennis kan nemen van elkaars opvattingen en uitingen.

Het 4 Mei-Projekt

De vereniging het 4 Mei-Projekt stelt zich ten doel culturele activiteiten te organiseren en te stimuleren, waarin betrokkenheid met bewegingen voor vrede en sociale rechtvaardigheid, tegen fascisme en racisme, tot uitdrukking wordt gebracht. Statutair heeft de vereniging zich verplicht tot het organiseren van aktiviteiten op of rond de vierde mei. In de afgelopen jaren heeft de vereniging onder ander uitgevoerd:

- 1991: *'S brent, liederen van wanhoop en verzet*, met werken van Milos Vacek, Bert Heikema, Hanns Eisler en Peter Berman.
- 1990: *Das Berliner Requiem* van Bertolt Brecht (tekst) en Kurt Weill (muziek), *Soweto* van Daniel P. Kunene (tekst) en Bernard van Beurden (muziek).
- 1989: *Iemand stelt de vraag*, een selectie van hoogtepunten uit het oeuvre van tien jaar 4 Mei-Projekt, met daarnaast nieuw gecomponeerd werk van Jan Misdom, (*Iemand stelt de vraag*) en van Frank Deiman (*Wat er gebeurt*).

Uitvoerige achtergrondinformatie is te vinden in het boek ***Het was in mei***, over tien jaar geschiedenis van de vereniging.

Volksmuziekensemble Komitas-conservatorium Jerevan

Khatchatour Avedissian	artistiek leider
Henryk Smbatian	zakelijk leider
Michael Avedissian	dirigent
Norair Davitian	dirigent
Kerop Aslanian	shevi
Ararat Petrosian alt	shevi
Gevork Dabaghian	duduk, zurna
Armen Stepanian	duduk
Gagik Malkhasian	duduk
Karine Hovhanissian	canon
Anahit Valesian	canon
Narine Zakarian	canon
Anush Asatrian	canon
Artion Khatchatrion	tar
Gagik Petrosian	tar
Mihran Demirchian	ud
Artur Arakelian	ud
Nerses Martirosian	dhol
Grikor Antonian	pauken en tamboerijn
Hakob Khalatian	kamancha
Armen Aivasian	kamancha
Tigran Ambarian	kleine bambir
Gevork Papikian	kleine bambir
Petros Bulootian	grote bambir

solisten:

Araks Mansoorian	sopraan
Margarit Shaninian	sopraan
Hovhanes Badalian	tenor
Arzas Voskanian	tenor
Ruben Mathewosian	tenor

Koor van het 4 Mei-Projekt

Sopranen

Coba Anninga
Anke Berghout
Juul Boekholt
Chris Burger
Djoeke de Boer
Yvonne Brink
Liesbeth Buiter
Anje Dijk
Hester Foppen
Ria Havinga
Margreet Hoekstra
Wia Huese
Grada Kos
Josien de Loose
Rinske v.d. Meer
Josmina Milojkovic
Anneke Renkema
Annette Schermerhorn
Ria Snijders
Ciska Thijs
Anneke Sijbrandij
Yvonne Visser
Monique Wientjes

Alten

Diana Avedikian
Alian Bergsma
Nelleke Breukink
Fia Brinkman
Martha Dost
Annejet Dijkstra
Paulien Ex
Linda v.d. Gronde
Willy Hilverda
Ida de Jong
Marijke Kapteyn
Merle v.d. Molen
Els v.d. Oever
Frée le Poole
Thea Schuringa
Ilda Simonian
Paulien Sissingh
Leonieke Spoor
Dicky Tamminga
Willy Venema
Winy Verdegaal
Sanwi Visser
Hilly de Wit
Djoeke de Witt

Tenoren

Harry Berghuis
Joop Boer
Albert Gelderman
Rob Hennekens
Douwe Jensma
Wim Kleinmeyer
Hendrik Jan Muller
Martijn Reneman
Dirk de Rijk
Louis ter Woerds

Bassen

Jan Boerkamp
Gerard Brouwer
Bernard van Dam
Wil van Haarlem
Gino Huiskes
Ruurd Huizenga
Gerard Klaphaken
Arie Kool
Henk Kroeze
Henk van der Meer
Kees Schäuikes
Wim v.d. Sluis
Onno Spanjer
Han Vos
Jan Vrolijk
Arnold van Winden

Colofon

Samenstelling programma

4 Mei-Projekt:

Yvonne Brink

Frank Deiman

Arie Kool

Henk Kroeze

Paulien Sissingh

Han Vos

Stichting Ararat

Stichting Paradiso:

Rein Spoorman

Redaktie programmaboekje

Anje Dijk

Gino Huiskes

Paulien Sissingh

Dicky Tamminga

Publiciteit

Hester Foppen

Henk v.d. Meer

Arnold van Winden

Vertaling teksten

Harout Simonian

Grada Kos

Margreet Hoekstra

Frank Deiman

Yvonne Brink

Ontwerp en druk affiche, omslag programmabockje en vormgeving tentoonstelling

Ontwerpburo Lava Amsterdam

Druk programmaboekje

Stichting Delta Groningen,

Han Vos

Floormanagement

Hendrik Jan Muller

Kees Schäuikes

Han Vos

Dit programma kwam mede tot stand dankzij de volgende subsidiegevers:

Anjerfonds Amsterdam
Gemeente Amersfoort
Gemeente Amsterdam
Gemeente Groningen
Ministerie van WVC
Nationale Commissie Voorlichting en Bewustwording Ontwikkelings-samenwerking
Prins Bernhardfonds
Provincie Groningen
Rapide Tours Tynaarlo
Stichting Samenwerkende Nederlandse Korenorganisaties

Met dank aan:

De Armeense organisaties in Nederland
Armeens Cultureel Huis Ani, Dordrecht
Armeense Culturele Vereniging Abovian, Den Haag
De Armeense Kerk, Amsterdam
Nederlands-Armeens Genootschap, Amersfoort
Stichting Yerewan, Almelo

Jaap de Boer (Studium Generale)
Wibrich de Boer (Studium Generale)
Alian Bergsma
Liesbeth Buiter
Centraal Wonen Projekt te Beijum
Theo Dohle
Maurits van Geel
Gerben ter Haar (Simplon)
Margreet Hoekstra
Gerrit Kamstra
Ellen Kloosterman
Henk v.d. Meer
Grietje Moesker (Studium Generale)
The Publicity Company Amsterdam
Martijn Reneman
Marianne de Vrij
Bert Wolfkamp (USVA)

Comité van Aanbeveling Nederland-Armenië Manifestatie

H. Balian, M. van den Berg, B. Bichakijan, W.J. van der Dussen (Hoogleraar Cultuurwetenschappen Open Universiteit), H. Glimmerveen, L. de Jong (historicus), F. de Jonge (Cabaretier), A.B. Kaplanian, D.C. Mulder (Voorzitter van de Raad van Kerken in Nederland), L.W. Nauta (Hoogleraar Sociale Filosofie, Groningen), H.G. Ouwerkerk (Burgemeester Groningen), M. Schakel (Oud-Lid Tweede Kamer voor het CDA), E. van Thijn (Burgemeester Amsterdam), J. Vandemeulebroucke (Lid Europees Parlement), J.J.S. Weitenberg (Armenoloog, Leiden)

Stichting Ararat
Postbus 11681
1001 GR Amsterdam

ARARAT
ARMEENSE SOCIALE CULTURELE STICHTING

4 Mei-Projekt
Postbus 41063
9701 CB Groningen

4 MEI PROJEKT

Paradiso
Weteringschans 6-8
1072 SG Amsterdam

PARADISO
AMSTERDAM-HOLLAND

(advertentie)

rapide tours

TOURINGCAR- EN REISBURO

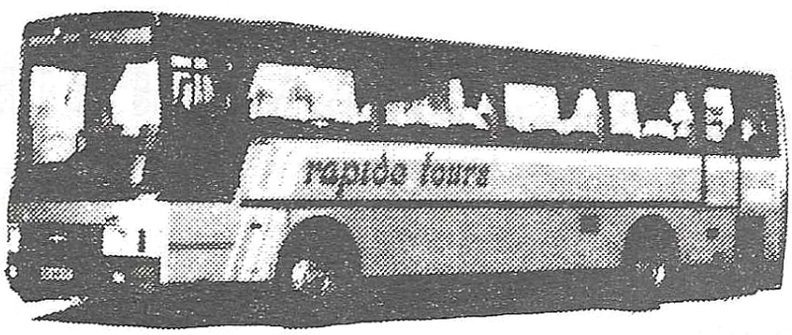

Rapide tours

Ook úw adres voor o.a.: dagtochten, excursies en meerdaagse reizen, touringcars 12-66 personen. Tevens beschikken wij over een zeer luxe VIP-coach, voorzien van alle comfort.

Inl. Stationsstraat 25 - 9482 TX Tynaarlo - tel. 05921-43300

Foto omslag: Armeniërs in Erzurum, ca. 1905 · Reproduktie: Universiteitsbibliotheek Amsterdam ·
Organisatie: Stichting Ararat/4 mei Projekt/Paradiso · Grafische vormgeving: Lava (Greet Egbers-Hans Wolbers)